MONUMENTEN
ARCHITECTUUR
STEDENBOUW
IN ROERMOND
EN OMSTREKEN

RUIMTELIJK

UITGAVE VAN STICHTING RUIMTE ROERMOND
JAARGANG 7 NUMMER 1 - MAART 2002

TWEEDE MONUMENTENSTAD - GEWILD WONEN VOOR ROERDELTA -
8E RUIMTE-KEURMERK - CURSUS BOUWKUNDE - ZOALS MOZART NAAR PRAAG -
COEN MESTEROM - WONDERBAARLIJKE HEROPSTANDING - 'OUTLETKAZERNE'

COLUMN

Peter de Cock werd in 1751 gevangen gehouden in de kelders van het Roermondse stadhuis. De stank aldaar verdreef zelfs zijn pleitbezorgers. Peter de Cock is door de eeuwen heen een schelm gebleven die zijn stad op een Tijl Uilenspiegelachtige wijze bekijkt.

CAMERA'S

Eigenlijk niet te filmen, die gemeenteraadsdiscussie over het plaatsen van camera's bij de nieuwe tunnel naar de Designer Outlet. Kwezelpraat. Opgewarmde prak. Els Borst-gezever. Drink met mate, en vooral niet met maten. Rook liever niet, want de wachtlijst is langer dan uw levensverwachting. De discussie was gespeend van elke vorm van zelfkritiek. Laten wij ons gewoon bij de feiten houden. Dat is een kunst die politici zelden verstaan. Wie dat wel doet wordt meteen gebombardeerd tot politiek blindganger of staatsman.

Terug naar de tunnel. (Het moet overigens gezegd dat Arcadis c.s. binnen een paar weken een uiterst fraaie onderdoorgang hebben gecreëerd. Ik ben als 'ondergronder' voor geen enkele tunnel, maar dit is toch een fraai exemplaar.) Voorkomen is beter dan genezen, vrouwvriendelijk. Die termen vlogen door de raadzaal. Effe een hangplekkie wegwerken, die term werd nèt niet gebezigd.

Laten we wel wezen: op een afstand die zelfs een mens zonder benen in de tijger-sluipgang probleemloos kan afleggen ligt een tunnel, aangelegd door de gemeente. Al jarenlang! Een volstrekt waardeloos product. De enige die daar lol aan beleeft is de fanfare St. Cornelius/Het Katoenen Dorp. Tijdens de Sinte-Merteoptocht wordt daar altijd extra hard geblaoze en gedaatst vanwege de unieke akoestiek, tot vreugde van de kinderen en de moeders die dan wèl in het nagenoeg volstrekte duister door de tunnel durven. Een zwaluw maakt echter nog geen lente, dus die dag telt niet.

Die fietstunnel is een uiterst treurig, angstaankwekend schepsel! Maar nooit iemand gehoord, althans in de raad, over camera's of vrouw(on)-vriendelijkheid. Bah!

Nu er opeens economische belangen in het spel zijn wordt er werk van gemaakt. Niet dat er camera's worden geplaatst bij die troosteloze rioolbuis - nee, het gaat om de nieuwe tunnel. Twee keer bah!

Nog sneller dan een plaspil een prostaatsukkelaar van zijn ellende afhelpt werd tevens een parkeerterrein aangelegd waarop Schalke 04 nog jaloers kan zijn. Waar bleef de daadkracht van de gemeente in eerdere jaren? Drie keer bah!

Met al zijn poen is George Harrison toch ook maar 58 jaar geworden. Al heeft die tenminste nog iets universeels nagelaten. Dat kun je van de meeste bestuurders op deze aardkloot niet zeggen. Nee, veel filosofisch getinte figuren zitten daar niet onder. Met kwaliteit heeft men niet veel op. Want als je niet de gaven van George Harrison hebt, valt daar over het algemeen niet veel mee te verdienen. Soms heeft het er de schijn van dat de meeste politici nazaten zijn van een beenhouwer. De vogeltjesdans was een echte s(ch)lager. Kassa! Maar over het muzikale gehalte van die verdommende dreun kan toch geen misverstand bestaan.

Ik zit dan wel al zo'n 250 jaar gevangen, maar 'die Gedanken sind frei'. Ik bevind mij dus niet in onFortuynlijke omstandigheden, integendeel. Ik gun me nu een goed glas. Mijn keuze is gevallen op een Château Margaux uit 1989. Met een dikke 8 een goed wijnjaar voor de Médocstreek. Proeven of hij zijn hoogtepunt al heeft bereikt. Op dronk is hij zeker!

Uw dienaar,
Peter de Cock

P.S.: het tweelingzusje van de Rattentoren vind ik een aanwinst!

INHOUD

01 - Omslagfoto van Peter Wijnands: Nieuw glas in loodraam van Coen Mesterom voorstellend St. Isidorus. Ter voltooiing van de restauratie van het Ursulinenkapelletje
02 - Column, Inhoud, Colofon
03 - Redactioneel
03 - Roermond goeie tweede
05 - Gewild Wonen in Almere
06 - 8e *Ruimte*-keurmerk
08 - Bouwkunde en bouwkunst deel 8
10 - Mozart auf der Reise nach Prag
11 - Wonderbaarlijke heropstanding
12 - Coen Mesterom
13 - Op de rol
15 - De Spiegel van Fortuin
16 - Losse tegels

COLOFON

Ruimtelijk verschijnt vier maal per jaar en wordt bezorgd bij liefhebbers (maar ook bij belagers) van de stad Roermond en het stedelijk schoon. Overname van artikelen is toegestaan nadat toestemming is gevraagd en als bronvermelding wordt toegepast. ISSN: 1389-2606.

MEDEWERKING AAN DIT NUMMER:
Arjo Brouns, Willem Cartigny, Leonard Fortuin, Gerard van de Garde, Dennis Janssen, Joep Janssens, Paul Poell, Peter Wijnands, Vincent Zwijnenberg.

VERSPREIDING:
Ruimtelijk wordt bij abonnees bezorgd of toegezonden. Het blad is beperkt verkrijgbaar bij het VVV, de bibliotheken, het stadhuis, het Stedelijk Museum en boekhandel Boom.

ABONNEMENTEN:
10 euro per jaar; over te maken op Postbank 7625876 t.n.v. penningmeester Stichting Ruimte te Utrecht(!). Het blad wordt dan bezorgd of toegezonden. Bij meerdere abonnementen op één adres is er een abonnementsprijs in overleg.

ADRESWIJZIGINGEN ABONNEES:
schriftelijk aan het secretariaatsadres.

SECRETARIAATSADRES STICHTING RUIMTE:
Bachstraat 112, 6044 SN Roermond, tel. 0475 - 32 26 18

REDACTIE-ADRES RUIMTELIJK:
Prinsesselaan 1a, 6042 JA Roermond, tel. 0475 - 32 95 48

VORMGEVING:
Bert Thomassen

DRUKWERK EN AFWERKING:
ARS Grafische Producties & Communicatie, Martin van het Erve en zijn medewerkers.

REDACTIONEEL

Een nieuwe lente, een nieuw geluid? De dichter van wie deze gevleugelde woorden stammen, de socialist Herman Gorter, bedoelde het politiek.
De raadsverkiezingen zijn net achter de rug en de kamerverkiezingen staan voor de deur, dus wie weet.
Natuurlijk is de vraag actueel, welke partij hoeveel wil uitgeven aan stedelijke vernieuwing, monumentenzorg, infrastructuur en wat dies meer zij - en aan welke aspecten daarvan precies. Als het gaat om een overheidstaak - welke overheidstaak ook - vinden belanghebbenden al gauw dat er te weinig geld aan besteed wordt. Vaak is er inderdaad minder geld beschikbaar dan men in een ideale wereld zou wensen, zeker in tijden van een aanhoudende (bijna-) recessie.
Maar afgezien van de eeuwige centenkwestie: valt er voor de ruimtelijke kwaliteit in dit land, in deze gemeente verder nog iets te wensen?
Wij menen van wel: visie voor de langere termijn en doelgerichtheid. Hoeveel geld er ook beschikbaar is, je moet als overheid altijd duidelijk maken waar je uiteindelijk heen wilt. En het zij nog maar eens gezegd: ruimtelijke-ordeningsnota's, omgevingsplannen, structuurvisies, masterplannen, bestemmingsplannen en wat dies meer zij komen maar weinig los van status-quobeschrijvingen. Wat nu een fietspad, een winkelwoning, een maximale goothoogte of een groenvoorziening is moet dat ook maar blijven, want we hebben geen beter idee.
Het waarom van plannen en regelingen is vaak niet duidelijk, dus het regent ontheffingen en de handhavingspraktijk levert heel wat rechtsonzekerheid en rechtsongelijkheid op.
Laten we hopen dat onze nieuwe bestuurscolleges in hun program- en regeerakkoorden duidelijke keuzes maken. Alleen dan komt het beschikbare geld ook terecht waar het naar de mening van de kiezersmeerderheid thuishoort.

De redactie

Zilver voor Roermond

TWEEDE MONUMENTENSTAD VAN LIMBURG

TEKST: WILLEM CARTIGNY FOTO'S: DENNIS JANSSEN

In het afgelopen kwartaal is voor Roermond het MSP afgerond. Even ter herinnering: het Monumenten Selectie Project (MSP) is de opvolger van het Monumenten Inventarisatie Project (MIP) uit begin jaren '90. Het MIP behelsde een inventarisatie over heel Nederland van jongere, nog niet beschermde monumenten uit de jaren 1850-1940. Bij de eerdere opstellingen van de lijst van rijksmonumenten uit de jaren '60 van de vorige eeuw was deze periode grotendeels buiten de boot gevallen.

In het MSP werd uit deze inventarisatie een selectie gemaakt voor aanvulling van de rijkslijst. Dat MSP is gaan lopen vanaf eind jaren '90 en voor Roermond en Midden-Limburg afgesloten in november afgelopen jaar. Het totale aantal rijksmonumenten in Nederland is met deze inhaalslag ruwweg uitgebreid van voorheen 45.000 tot zo'n 60.000 nu. Voor Roermond steeg het aantal van 151 naar 215, een substantiële uitbreiding. Het belang van deze uitbreiding is, behalve in het feit dat een groot aantal objecten hiermee rijksbescherming heeft gekregen, o.a. gelegen in de ruimere subsidietoekenning die nu eenmaal gekoppeld is aan rijksmonumenten.

AANTALLEN

Alhoewel Roermond niet de tweede monumentengemeente van Limburg is -

Boven: de Koningin Regentesselaan Onder: de Abdijhof

enkele heringedeelde plattelandsgemeenten (Gulpen-Wittem en Margraten gaan haar hierin voor) - blijft de stad na Maastricht wel duidelijk de tweede monumentenstad van de provincie, met een groot Beschermd Stadsgezicht en tevens het predikaat Belvedèrestad.
Het aantal van 64 nieuwe monumenten is een beetje misleidend, want in feite gaat het niet om 64 panden of objecten, maar om wel een kleine 200. Dat komt doordat een aantal objecten is samengevoegd tot een complex en als zodanig meetelt als één rijksmonument.
Dat zijn dan o.a.: in Roerzicht de Frans Douvenstraat 1 t/m 31 samen met Pieter Cuypersstraat 17 tm 23, in het Veld de Koningin Regentesselaan 48 t/m 100 samen met Mauritsstraat 41 t/m 53 en in het Vrijveld de Thorbeckestraat 2 t/m 34 samen met Robert Regoutstraat 40 t/m 70 en Charles Ruysstraat 1 t/m 47. De Rijksdienst voor de Monumentenzorg motiveert de Koningin Regentesselaan als volgt: *'Het complex is van belang als bijzondere uitdrukking van een sociaal-economische en politieke ontwikkeling, als eerste woninggroep van de socialistische woningbouwvereniging LADA in Roermond, gebouwd in een overwegend rooms-katholiek Limburg. (...) Het complex is vanwege de cultuurhistorische waarden in hoge mate zeldzaam.'*

Boven: Beschermd complex in het Vrijveld.
Onder: floreale Jugendstill en reliëfwerk uit de Ursulakapel aan de Voogdijstraat.

INDELING

De gezamenlijke complexen zijn alleen al goed voor zo'n 110 panden. De meeste nieuw-beschermde objecten zijn dan ook woningen.
Andere interessante categorieën zijn:
• Kerkelijke dan wel kerkelijk gerelateerde objecten: Abdijhof 6 (bij de Munsterkerk), het klooster aan de Dominicushof (Maasniel), het Carmelitessenklooster (Venloseweg), de Kapel in het Zand met bijbehorend klooster, de synagoge (Hamstraat), de H. Hartkerk (in het Veld), het huidige bisschoppelijk paleis en het bisschoppelijk archief (Paredisstraat), de Ursulakapel (Voogdijstraat) en Oude Kerkhof (in zijn totaliteit rijksmonument geworden, een negental graven/grafkapellen als zodanig apart benoemd als rijksmonument)
• Industriële gebouwen: het ECI-complex op het Steel, de Moutfabriek aan het spoor, het waterleidinggebouw in Herten, de Maasstuw in de Weerd, het BACO-complex (twee delen) en de Kepelse Meule;
• Bijzondere objecten: Kasteel Schöndeln, het postkantoor aan het Kloosterwandplein, het voormalig Klein College aan de Munsterstraat, het gevangeniscomplex aan de Pollartstraat, Huize Ernst Casimir (het voormalige Hotel Kissels) aan de Venloseweg, de waterpomp op het pleintje in de Voorstad, en ten slotte aan de Begijnhofstraat het voormalige kadaster- en belastingkantoor en de voormalige basisschool.

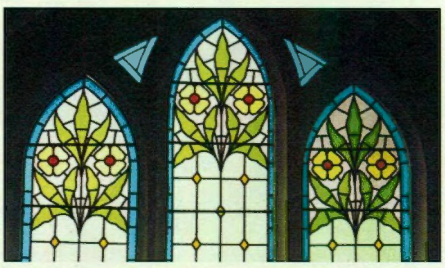

Met de 'bijzetting' van het bisschoppelijk paleis aan de Paredisstraat heeft Roermond twee en (als je het voormalige Jezuïetenklooster, nu Centrum voor de Kunsten) in feite zelfs drie bisschoppelijke paleizen op de rijkslijst staan, waarschijnlijk een unicum in Nederland.
Een geval apart vormt het Colamgebouw, onderdeel van het klooster aan de Kapel in het Zand. Dit is op de MSP-lijst 'meegenomen' zonder dat het, althans volgens de gemeente, de bedoeling was; een vergissing dus. Want de gemeente wil de vleugel slopen om er appartementen voor in de plaats te zetten. Daarvoor ligt ze weer in de clinch met bewonersgroepen aan de Kapel omdat die, terecht, van mening zijn dat het appartementencomplex veel te massaal en hoog wordt en afbreuk doet aan de historische structuur.
Tegenover de mening van de gemeente staat dat het Colam-gebouw in een recent rapport van de rijksdienst is gewaardeerd als zijnde een karakteristieke vleugel met '... een zeer belangrijke plaats als onderdeel van het kloostercomplex; tevens is het een karakteristiek element binnen de historische stedenbouwkundige structuur'.

OPVALLENDE OMISSIES

Een aantal objecten heeft het niet gehaald. Opvallende afvallers zijn de Cattentoren en het Akcrosgebouw uit 1869. Beide waren wel potentiële rijksmonumenten en als zodanig voorgedragen (althans zeker het Akcrosgebouw) maar die voordracht is, om wat voor reden dan ook, niet gehonoreerd. De Cattentoren, die uiteraard van voor 1850 dateert, wordt nu los van de MSP-procedure alsnog samen met een aantal andere overblijfselen van de middeleeuwse stadsommuring als rijksmonument voorgedragen; zie de rubriek Op de rol op p. 13.

Nog wat gegevens voor de statistici: de straten die het meest bedeeld zijn met deze uitbreiding van de rijkslijst zijn de Kapellerlaan (9 panden), de Willem II-singel (6), de Godsweerdersingel en de Neerstraat (elk 4). Binnenstadsstraten die tot nu toe niet op de rijkslijst voorkwamen maar nù wel, zijn o.a.: de Veeladingstraat, de Begijnhofstraat, de Hamstraat, de Schuitenberg en de Paredisstraat. De Kloosterwandstraat kwam in het verleden wel voor op de rijkslijst met een aantal statige herenhuizen, die echter sneuvelden in de vernieuwingsdrang van de jaren '70. Nu is de straat weer terug op de lijst met het fraaie postkantoor dat in de zeventiger jaren net de dans ontsprong!
Roermond schaart zich met dit aantal bij de 40 gemeenten met de meeste rijksmonumenten in Nederland. ®

Inspiratie en suggesties voor Roerdelta-gebied?

BOUWEXPOSITIE GEWILD WONEN IN ALMERE

TEKST EN FOTO'S: JOEP JANSSENS

Momenteel gaan de nieuwbouwwoningen nog als warme broodjes over de toonbank, maar de tijden veranderen! Nu al worden themawijken gebouwd om aspirant-kopers te prikkelen (zoals de eco-woningen op Molenveld) en hen het idee te geven iets speciaals gekocht te hebben (in de praktijk is het thema overigens dikwijls slechts een alibi om minder goede materialen en constructies toe te kunnen passen).

Almere, feitelijk één grote verzameling nieuwbouwwijken, heeft een nieuwe invalshoek gevonden: Gewild Wonen. Het thema hier is niet een bepaalde architectuur of doelgroep, maar het feit dat kopers meer inspraak krijgen in vorm, grootte en afwerking van hun huis. Het project werd als experiment en tevens als 'expositie' uitgevoerd in de Eilandenbuurt aan de noordoostzijde van het stadsdeel Almere-Buiten. Hoewel de opzet (alle woningen aangepast aan de wensen van de kopers) maar ten dele is geslaagd, is het resultaat een zeer gevarieerde, levendige buurt. Een bijdrage aan de kwaliteit van de wijk als geheel leveren de grachten die een groot gedeelte van het uitbreidingsplan doorsnijden.
Al mijmerend, slenterend en genietend van een flauwe Almeerse najaarszon moest ik aan Roermond denken. Dit zou toch ook in de Wijher gekund hebben; iets meer regelmaat in de architectuur, iets meer relatie met de natuurlijke omgeving... maar ja, te laat!
Water, bijzondere woningen, verschillende prijsklassen, hoogbouw afgewisseld met laagbouw, vrijstaande villa's en seriewoningen, hoogwaardige architectuur, bekende architecten, ambitieuze plannen... de Roerdelta!!
De aanpak lijkt geknipt te zijn voor de Roermondse Roerdelta! Niet zozeer vanwege het thema Gewild Wonen (de markt is hier immers rustiger en minder overtrokken dan in het westen), maar wel vanwege de opzet van het gebied en de architectuur. Bootwoningen, woningen met steigers, een paar hoogbouwappartementen... waar zou dit beter kunnen liggen dan in Roermond? ®

Boven: Hoogbouw afgewisseld met laagbouw, met veel variëteit in architectuur.
Rechts: Veel dezelfde woningen in een rij die door de typische beëindiging in de vorm van een boot toch aantrekkelijk en onderscheidend zijn.
Onder: Hoogwaardige architectuur, gericht op het water.

8E RUIMTE-KEURMERK VOOR ECI-CENTRALE

Hoofdprijs voor een on-mooi gebouw

Vanaf de Lindanussingel heb je het volle zicht erop: de gerestaureerde kop van het ECI-complex. Sommigen zeggen: het gebouw is mooi opgeknapt, alleen jammer dat je het verschil tussen oude en nieuwe stenen bij dat grote nieuwe raam zo goed ziet; ze hadden die oude stenen toch kunnen schoonspuiten? Wij van Ruimte zeggen: dat is nu juist de kracht van de restauratie, die eerlijkheid van een utiliteitsgebouw dat niet wil behagen maar alleen functioneel wil zijn. We vonden de restauratie in dat opzicht zelfs zo geslaagd dat we het Ruimte-keurmerk aan het project hebben toegekend.

TEKST: GERARD VAN DE GARDE FOTO: ARJO BROUNS

Op een winderige namiddag begin februari, kort na zonsondergang, werd het 8e Ruimte-keurmerk uitgereikt aan de ontwikkelingsmaatschappij Roerdelta bv vanwege de manier waarop deze het eerste deel van de voormalig ECI-waterkrachtcentrale heeft gerestaureerd. Het was een wat ongebruikelijke combinatie van mensen die voor de deur van het complex bijeenkwam: aan de ene kant een horde strak in het werkpak gestoken projectontwikkelaars, makelaars, ambtenaren en stadsbestuurders, en aan de andere kant, wat onwennig, drie verhoudingsgewijs informeel geklede vertegenwoordigers van de stichting Ruimte ('als het maar schoon en heel is', hoorde ik mijn moeder in mijn achterhoofd). Waarbij ik, één van de stropdasloze Ruimte-afgevaardigden, bovendien de loftrompet mocht steken over de anderen: in de eerste plaats over de vertegenwoordigers van Roerdelta bv, maar ook een beetje over de heren van Nieuwe Borg Projektontwikkeling en over de heren en dame van de gemeente Roermond. Dat kostte overigens nog wat moeite, want de wethouder en burgemeester, niet gewend aan een bijrol, konden hun neiging om de regie over te nemen niet onderdrukken.

IINDUSTRIËLE MONUMENTEN

De term 'industriële archeologie' bestaat nog niet zo lang. Hij wil tot uitdrukking brengen dat industriële gebouwen en objecten belangrijk kunnen zijn uit oogpunt van archeologie (of meestal: monumentenzorg).
Op zichzelf is daaraan niets nieuws: traditioneel koesteren wij immers onze pakhuizen, molens en stadsmuren als typisch Nederlandse (om niet te zeggen 'Hollandse') monumenten. Daarbij waarderen we die dingen meestal om hun schoonheid: we vinden ze mooi of zelfs prachtig. Gek eigenlijk, want dit soort bouwwerken zijn zelden gebouwd om te behagen. Het zijn monumenten van utiliteitsbouw, constructies die aan een gebruiksdoel moesten voldoen en verder geen poespas. Restauratie-architecten hadden daaraan vaak geen boodschap en 'herstelden' het metselwerk vaak veel strakker dan het oorspronkelijk geweest was. Zo werden pakhuizen bijvoorbeeld achteraf voorzien van hoekig-uitstekende knipvoegen, een bewerkelijke en dure techniek die in vroeger eeuwen alleen bij representatieve gebouwen werd toegepast.
Industriële archeologie mag dan in theorie zo oud zijn als de monumentenzorg zelf, in de praktijk staat de term toch voor een vrij nieuwe aanpak. In de eerste plaats gaat het vaak om objecten waar men tot voor kort weinig om gaf, zoals oude fabrieken. In de tweede plaats worden deze nieuwe monumenten op hun eigenlijke merites gewaardeerd, dus in hun hoedanigheid als monument van utiliteitsbouw. Dat brengt een andere manier van restaureren met zich mee, een aanpak die terug te vinden is in de restauratie van de ECI-centrale.

RESTAURATIECONCEPT

De aanpak van de restauratie was logisch en helder: het gebouw deed oorspronkelijk niets om zijn functionele constructie te verbergen, dus dat gebeurt nu ook niet, en verder blijft de opzet van het gebouw zoveel mogelijk intact. Stalen deuren met hendels blijven.
Als je de hal binnenkomt is dat meteen te zien. Er zijn weliswaar concessies aan het nieuwe gebruik als ontvangsthal gedaan (tegelvloer, bepleistering van de gemetselde zuilen), maar alleen in beperkte mate. Het plafond bestaat uit stalen H-balken en vuren kinderbalken; CV-leidingen, elektra, ontluchtingskanalen en brandmelders zijn zonder verzinkingsconstructies daartegen aangebracht. Het gebruikelijke systeemplafond dat in andere kantoorgebouwen alles afdekt ontbreekt.
Via een spiltrap van verzinkt staal met rubber noppen kom je op de verdiepingen. De oorspronkelijke hallen zijn nu onderverdeeld in kantoren, toiletten en een keukentje. Alle technische voorzieningen (verdeel- en meterkasten, CV-ketel, ventilatie, telefooncentrale, brandslang, server voor het computernetwerk) zijn in één compacte ruimte bijeengebracht. De scheidingswanden tussen trappenhuis, kantoren en keukentje zijn van gewapend glas, zodat de oorspronkelijke grote ruimte zoveel mogelijk open is gebleven. Ook hier liggen de plafondconstructies en leidingen geheel in het zicht. Het beton is niet afgepleisterd, zodat de afdruk van het bij de bouw gebruikte bekistingshout nog te zien is.
De ramen vormen een verhaal op zichzelf. De nogal verroeste stalen roeden van de oorspronkelijke vensters, typerend voor fabrieksgebouwen, moesten zoveel mogelijk behouden blijven. Het bleek ondoenlijk om de vensters schoon te stralen en te verwerken in een dubbelglasconstructie, die om redenen van isolatie nu eenmaal noodzakelijk was. Er zou bij het schoonstralen weinig van het staal overblijven en bovendien bleken de vensteropeningen qua grootte hele centimeters van elkaar te verschillen. De oplossing werd gevonden in oppervlakkig herstel van de stalen ramen in combinatie met aluminium voorzetramen aan de binnenkant. De voorzetramen konden in een standaard maat gemaakt worden en dekken door hun brede lijst de grootteverschillen van de vensteropeningen af.
Typerend voor deze werkwijze was, dat de uitvoerende partijen veel hebben bijgedragen. Veel aspecten konden pas tijdens de bouw concreet worden uitgewerkt. Naast architect Ronald Lancée (die alleen het voortraject tot aan de welstand en vergunningverlening heeft begeleid) hebben daardoor gemeentelijk monumentenambtenaar Erik Caris, aannemer BAM en het constructiebureau een grote invloed op het eindresultaat gehad.

Het gerestaureerde deel van de ECI-centrale in floodlight - met het nieuwe metselwerk dat niet verhult dat het grote raam niet oorspronkelijk is.

NEK UITGESTOKEN

Roerdelta bv is een samenwerkingsverband van verschillende vastgoedbedrijven dat is opgericht voor de ontwikkeling van het ambitieuze project RoerDelta. Dit project, waarvoor de gemeente onlangs het masterplan heeft vastgesteld, moet het voormalige industriegebied op en rond het Steel omvormen tot een hoogwaardig woon- en verblijfsgebied in het verlengde van de binnenstad (zie het Ruimtelijk-nummer van september 2001). Het gebied heeft - behalve de nabijheid van de binnenstad - een aantal bijzondere potenties: de monumentale industriële gebouwen, de ligging aan het water, het groene karakter en de nabijheid van het groene buitengebied.
Roerdelta bv had als nieuw gevormd bedrijf een geschikte huisvesting nodig, en die werd gevonden in de ECI-centrale. Niet omdat dat de makkelijkste oplossing was - zo van: 'We hebben dat gebouw nu toch en het staat toevallig leeg; dat scheelt weer in de kosten'. Integendeel: het bedrijf heeft durf getoond door het ECI-gebouw voor eigen rekening op deze manier te restaureren en als eerste nieuwe 'bewoner' van het gebied zijn kantoor erin te vestigen. Men had ook zijn geld in de zak kunnen houden en pragmatisch kunnen afwachten tot de eerste huurders zich met hun wensen zouden aandienen.
Roerdelta heeft een signaal afgegeven. De restauratie van de ECI-centrale straalt geloof in de toekomst van het gebied uit en laat zien dat men bij het RoerDelta-project inzet op hoge kwaliteit. Dat was voor ons een bijkomende reden om het Ruimte-keurmerk toe te kennen.
Bij de borrel na afloop sprak ik met één van de directeuren van Roerdelta bv. Ontwapenend eerlijk zei hij dat hij weliswaar ingenomen was met ons keurmerk, maar dat hij het toch niet eens was met onze overwegingen om dit toe te kennen. Want die voorgevel met dat grote raam - jammer dat je daar het verschil tussen oude en nieuwe stenen zo goed ziet. Het was mooier en representatiever geweest als alle stenen even fris zouden ogen. Tja... ®

Het Ruimte-keurmerk, belichaamd door een blauw-geel muurschildje en een oorkonde, wordt in principe tweemaal per jaar toegekend aan opmerkelijke initiatieven die de ruimtelijke kwaliteit in Roermond en omgeving helpen verbeteren.
Eerdere uitreikingen:
- *PerCom: voor de restauratie van de voormalige St. Jozefschool (Kerkstraat 10, Asenray - 1998);*
- *Accommodatiecentrum De Staete voor de restauratie van voormalig KMT en buurpand en de herinrichting als conferentiecentrum (Steegstraat 20 - 1998);*
- *Maatschap Engelman Houben voor verbouw en uitbreiding van het voormalig Klein College tot een appartementencomplex (Munsterstraat 14 - 1999);*
- *Anna Belle Mode voor de restauratie van een monumentaal woonhuis en herinrichting tot winkelpand (Munsterstraat 10 - 2000);*
- *Ter Horst van Geel voor de verbouwing van een winkel, het bijna 100 jaar oude voormalige politiebureau (Hamstraat 18a -2000);*
- *Familie Becks voor een woonhuisverbouwing (Pelserstraat 2 - 2000);*
- *J. van Weereld en K. Giesbers voor de nieuwbouw van een woonhuis (Schilbergsweg 13, Leeuwen - 2001).*

8E RUIMTE-KEURMERK VOOR ECI-CENTRALE

Hoofdprijs voor een on-mooi gebouw

Vanaf de Lindanussingel heb je het volle zicht erop: de gerestaureerde kop van het ECI-complex. Sommigen zeggen: het gebouw is mooi opgeknapt, alleen jammer dat je het verschil tussen oude en nieuwe stenen bij dat grote nieuwe raam zo goed ziet; ze hadden die oude stenen toch kunnen schoonspuiten? Wij van Ruimte zeggen: dat is nu juist de kracht van de restauratie, die eerlijkheid van een utiliteitsgebouw dat niet wil behagen maar alleen functioneel wil zijn. We vonden de restauratie in dat opzicht zelfs zo geslaagd dat we het Ruimte-keurmerk aan het project hebben toegekend.

TEKST: GERARD VAN DE GARDE FOTO: ARJO BROUNS

Op een winderige namiddag begin februari, kort na zonsondergang, werd het 8e Ruimte-keurmerk uitgereikt aan de ontwikkelingsmaatschappij Roerdelta bv vanwege de manier waarop deze het eerste deel van de voormalig ECI-waterkrachtcentrale heeft gerestaureerd. Het was een wat ongebruikelijke combinatie van mensen die voor de deur van het complex bijeenkwam: aan de ene kant een horde strak in het werkpak gestoken projectontwikkelaars, makelaars, ambtenaren en stadsbestuurders, en aan de andere kant, wat onwennig, drie verhoudingsgewijs informeel geklede vertegenwoordigers van de stichting Ruimte ('als het maar schoon en heel is', hoorde ik mijn moeder in mijn achterhoofd). Waarbij ik, één van de stropdasloze Ruimte-afgevaardigden, bovendien de loftrompet mocht steken over de anderen: in de eerste plaats over de vertegenwoordigers van Roerdelta bv, maar ook een beetje over de heren van Nieuwe Borg Projektontwikkeling en over de heren en dame van de gemeente Roermond. Dat kostte overigens nog wat moeite, want de wethouder en burgemeester, niet gewend aan een bijrol, konden hun neiging om de regie over te nemen niet onderdrukken.

INDUSTRIËLE MONUMENTEN

De term 'industriële archeologie' bestaat nog niet zo lang. Hij wil tot uitdrukking brengen dat industriële gebouwen en objecten belangrijk kunnen zijn uit oogpunt van archeologie (of meestal: monumentenzorg).
Op zichzelf is daaraan niets nieuws: traditioneel koesteren wij immers onze pakhuizen, molens en stadsmuren als typisch Nederlandse (om niet te zeggen 'Hollandse') monumenten. Daarbij waarderen we die dingen meestal om hun schoonheid: we vinden ze mooi of zelfs prachtig. Gek eigenlijk, want dit soort bouwwerken zijn zelden gebouwd om te behagen. Het zijn monumenten van utiliteitsbouw, constructies die aan een gebruiksdoel moesten voldoen en verder geen poespas. Restauratie-architecten hadden daaraan vaak geen boodschap en 'herstelden' het metselwerk vaak veel strakker dan het oorspronkelijk geweest was. Zo werden pakhuizen bijvoorbeeld achteraf voorzien van hoekig-uitstekende knipvoegen, een bewerkelijke en dure techniek die in vroeger eeuwen alleen bij representatieve gebouwen werd toegepast.
Industriële archeologie mag dan in theorie zo oud zijn als de monumentenzorg zelf, in de praktijk staat de term toch voor een vrij nieuwe aanpak. In de eerste plaats gaat het vaak om objecten waar men tot voor kort weinig om gaf, zoals oude fabrieken. In de tweede plaats worden deze nieuwe monumenten op hun eigenlijke merites gewaardeerd, dus in hun hoedanigheid als monument van utiliteitsbouw. Dat brengt een andere manier van restaureren met zich mee, een aanpak die terug te vinden is in de restauratie van de ECI-centrale.

RESTAURATIECONCEPT

De aanpak van de restauratie was logisch en helder: het gebouw deed oorspronkelijk niets om zijn functionele constructie te verbergen, dus dat gebeurt nu ook niet, en verder blijft de opzet van het gebouw zoveel mogelijk intact. Stalen deuren met hendels blijven.
Als je de hal binnenkomt is dat meteen te zien. Er zijn weliswaar concessies aan het nieuwe gebruik als ontvangsthal gedaan (tegelvloer, bepleistering van de gemetselde zuilen), maar alleen in beperkte mate. Het plafond bestaat uit stalen H-balken en vuren kinderbalken; CV-leidingen, elektra, ontluchtingskanalen en brandmelders zijn zonder verzinkingsconstructies daartegen aangebracht. Het gebruikelijke systeemplafond dat in andere kantoorgebouwen alles afdekt ontbreekt.
Via een spiltrap van verzinkt staal met

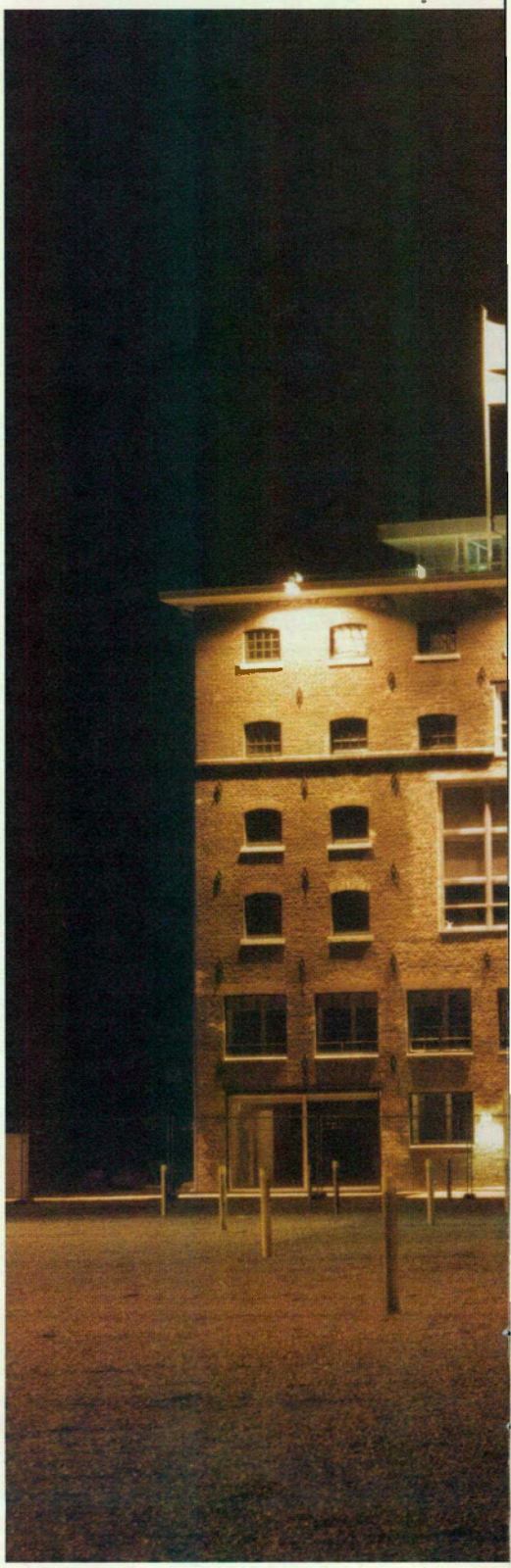

rubber noppen kom je op de verdiepingen. De oorspronkelijke hallen zijn nu onderverdeeld in kantoren, toiletten en een keukentje. Alle technische voorzieningen (verdeel- en meterkasten, CV-ketel, ventilatie, telefooncentrale, brandslang, server voor het computernetwerk) zijn in één compacte ruimte bijeengebracht. De scheidingswanden tussen trappenhuis, kantoren en keukentje zijn van gewapend glas, zodat de oorspronkelijke grote ruimte zoveel mogelijk open is gebleven. Ook hier liggen de plafondconstructies en leidingen geheel in het zicht. Het beton is niet afgepleisterd, zodat de afdruk van het bij de bouw gebruikte bekistingshout nog te zien is.

De ramen vormen een verhaal op zichzelf. De nogal verroeste stalen roeden van de oorspronkelijke vensters, typerend voor fabrieksgebouwen, moesten zoveel mogelijk behouden blijven. Het bleek ondoenlijk om de vensters schoon te stralen en te verwerken in een dubbelglasconstructie, die om redenen van isolatie nu eenmaal noodzakelijk was. Er zou bij het schoonstralen weinig van het staal overblijven en bovendien bleken de vensteropeningen qua grootte hele centimeters van elkaar te verschillen. De oplossing werd gevonden in oppervlakkig herstel van de stalen ramen in combinatie met aluminium voorzetramen aan de binnenkant. De voorzetramen konden in een standaard maat gemaakt worden en dekken door hun brede lijst de grootteverschillen van de vensteropeningen af.

Typerend voor deze werkwijze was, dat de uitvoerende partijen veel hebben bijgedragen. Veel aspecten konden pas tijdens de bouw concreet worden uitgewerkt. Naast architect Ronald Lancée (die alleen het voortraject tot aan de welstand en vergunningverlening heeft begeleid) hebben daardoor gemeentelijk monumentenambtenaar Erik Caris, aannemer BAM en het constructiebureau een grote invloed op het eindresultaat gehad.

NEK UITGESTOKEN

Roerdelta bv is een samenwerkingsverband van verschillende vastgoedbedrijven dat is opgericht voor de ontwikkeling van het ambitieuze project RoerDelta. Dit project, waarvoor de gemeente onlangs het masterplan heeft vastgesteld, moet het voormalige industriegebied op en rond het Steel omvormen tot een hoogwaardig woon- en verblijfsgebied in het verlengde van de binnenstad (zie het Ruimtelijk-nummer van september 2001). Het gebied heeft - behalve de nabijheid van de binnenstad - een aantal bijzondere potenties: de monumentale industriële gebouwen, de ligging aan het water, het groene karakter en de nabijheid van het groene buitengebied.

Het gerestaureerde deel van de ECI-centrale in floodlight - met het nieuwe metselwerk dat niet verhult dat het grote raam niet oorspronkelijk is.

Roerdelta bv had als nieuw gevormd bedrijf een geschikte huisvesting nodig, en die werd gevonden in de ECI-centrale. Niet omdat dat de makkelijkste oplossing was - zo van: 'We hebben dat gebouw nu toch en het staat toevallig leeg; dat scheelt weer in de kosten'. Integendeel: het bedrijf heeft durf getoond door het ECI-gebouw voor eigen rekening op deze manier te restaureren en als eerste nieuwe 'bewoner' van het gebied zijn kantoor erin te vestigen. Men had ook zijn geld in de zak kunnen houden en pragmatisch kunnen afwachten tot de eerste huurders zich met hun wensen zouden aandienen.

Roerdelta heeft een signaal afgegeven. De restauratie van de ECI-centrale straalt geloof in de toekomst van het gebied uit en laat zien dat men bij het RoerDelta-project inzet op hoge kwaliteit. Dat was voor ons een bijkomende reden om het Ruimte-keurmerk toe te kennen.

Bij de borrel na afloop sprak ik met één van de directeuren van Roerdelta bv. Ontwapenend eerlijk zei hij dat hij weliswaar ingenomen was met ons keurmerk, maar dat hij het toch niet eens was met onze overwegingen om dit toe te kennen. Want die voorgevel met dat grote raam - jammer dat je daar het verschil tussen oude en nieuwe stenen zo goed ziet. Het was mooier en representatiever geweest als alle stenen even fris zouden ogen. Tja... ®

Het Ruimte-keurmerk, belichaamd door een blauw-geel muurschildje en een oorkonde, wordt in principe tweemaal per jaar toegekend aan opmerkelijke initiatieven die de ruimtelijke kwaliteit in Roermond en omgeving helpen verbeteren.
Eerdere uitreikingen:
- *PerCom: voor de restauratie van de voormalige St. Jozefschool (Kerkstraat 10, Asenray - 1998);*
- *Accommodatiecentrum De Staete voor de restauratie van voormalig KMT en buurpand en de herinrichting als conferentiecentrum (Steegstraat 20 - 1998);*
- *Maatschap Engelman Houben voor verbouw en uitbreiding van het voormalig Klein College tot een appartementencomplex (Munsterstraat 14 - 1999);*
- *Anna Belle Mode voor de restauratie van een monumentaal woonhuis en herinrichting tot winkelpand (Munsterstraat 10 - 2000);*
- *Ter Horst van Geel voor de verbouwing van een winkel, het bijna 100 jaar oude voormalige politiebureau (Hamstraat 18a -2000);*
- *Familie Becks voor een woonhuisverbouwing (Pelserstraat 2 - 2000);*
- *J. van Weereld en K. Giesbers voor de nieuwbouw van een woonhuis (Schilbergsweg 13, Leeuwen - 2001).*

Pleister- en schilderwerk vormen in het bouwproces de laatste handeling. Een mooi onderwerp dus om deze 'cursus' mee af te sluiten. Uiteraard pretendeer ik niet alle bouwdelen, disciplines en aspecten uitputtend te hebben behandeld. De bedoeling is ook nooit méér geweest dan om, aan de hand van Roermondse voorbeelden, uw interesse in bouwstijl, constructie en materialen verder te prikkelen. Over dieper gaande technische en kunsthistorische aspecten is voldoende literatuur voorhanden.

BOUWKUNDE EN BOUWKUNST IN ROERMOND

DEEL 8 EN SLOT

Pleister- en schilderwerk

TEKST: JOEP JANSSENS FOTO'S: DENNIS JANSSEN

EINDAFWERKING

Het bouwproces wordt meestal gesplitst in ruwbouw en afbouw. Onder de ruwbouw verstaan wij het casco van het gebouw: de constructieve delen en alle onderdelen die zorgen dat het pand wind- en waterdicht is. De afbouw vormt de verdere (binnen)afwerking van wanden, vloeren en plafonds, alsmede timmerwerken (deuren, trappen) en technische installaties.
De decoratieve eindafwerking, waar wij het nu over hebben, valt meestal buiten het aannemerswerk. Toch hebben pleisterwerk en schilderwerk niet alleen een decoratieve functie; zeker de conservering van hout kan voor het exterieur van wezenlijk belang zijn.

CEMENTWERK

Het afcementeren van gevels, plinten en dorpels is vroeger vooral uit noodzaak ontstaan, om een slechte achterconstructie (scheuren, vocht, kleur- en vormverschillen) te *camoufleren*. Tegelijkertijd verschafte dit de mogelijkheid het pand een facelift te geven (een modern woord voor een oud gebruik). Aan de straatzijde werd bij het pleisteren vaak niet gekozen voor vlak afwerken, maar voor een bepaalde verdeling en profilering, om het chiquere (en veel duurdere) materiaal natuursteen te imiteren. Het pand Ars op de hoek Swalmerstraat/Jesuïtenstraat is wat dat betreft een typisch voorbeeld: een rijk geornamenteerde voorgevel, een duidelijk soberder zijgevel en een achtergevel die nagenoeg vlak afgepleisterd werd. In eerdere uitgaven van Ruimtelijk met betrekking tot dit pand is gebleken waarom het pleisterwerk werd aangebracht: inderdaad als camouflage van diverse verschillende steensoorten, houten balken, dichtgemetselde raamopeningen etc. Uiteraard kan men zich in dit licht afvragen in hoeverre wij met het opnieuw stukadoren van monumentale panden de geschiedenis recht doen. In de meeste gevallen brengen wij het gebouw dan in ieder geval niet in de meest originele staat!
Eind 19e eeuw werd het pleisterwerk in veel gevallen echter uitsluitend voor *ornamenten* toegepast: raam- en deuromlijstingen, gootlijsten, schijnkolommen etc. In de periode direct na de tweede wereldoorlog waren halfabstracte, door kunstenaars ontworpen reliëfs van cement een handig middel om een meestal zeer sobere gevel en eenzijdige materiaalkeuze op te sieren. Het pleisterwerk voor buitentoepassing wordt samengesteld uit zand en cement. Voor binnen wordt meestal gips als bindmiddel toegepast in verband met de betere verwerkbaarheid. Buitentoepassing van gips is niet mogelijk vanwege de slechte vorstbestendigheid; ook in kerkgebouwen, waar lokaal bevriezingsgevaar bestaat, mag in principe géén gips worden toegepast. De specie kan echter smeuïger gemaakt worden door toevoeging van kalk.

SCHILDERWERK

Schilderwerk is vooral ontstaan uit *decoratief* oogpunt. Bij een goede detaillering en gebruik van eersteklas materiaal (natuursteen, baksteen, hardhout) is een *conserveringslaag* meestal overbodig. Met name echter zachthout-soorten zoals grenen en vuren (Europees naaldhout) kunnen niet zonder verflaag aan weer en wind blootgesteld worden. Ook het weinig duurzame pleisterwerk in vakwerkhuizen werd wit gekalkt ter bescherming.
Met de ontwikkeling van de mode en de groei van de technische mogelijkheden ontwikkelden de beschilderingen zich van egale kleuringen via gotiek en renaissance tot uitbundige barokke

taferelen, zoals in verschillende delen van Midden-Europa te zien is. Net zoals bij het pleisterwerk werd het schilderwerk vaak gebruikt om (te) kostbare materialen te imiteren. Een geoefende schilder kon (en kàn) perfect lijkende marmeren zuilen en houten of natuurstenen lambriseringen 'maken'. Mooie voorbeelden hiervan zijn te vinden in de Teekenschool, maar vooral ook in kerken, waarbij het altaar van de Stiftskerk in Thorn zeker genoemd moet worden. Uiteraard kon de architect ook kiezen voor vrije vormen en kleuren. Vaak werden bloemmotieven gebruikt als basis voor de versieringen.
Vooral in de 19e en 20e eeuw is het decoratieve schilderwerk voor buitentoepassing een beetje in de vergetelheid geraakt. In het buitenland echter handhaafde zich de traditie om gebouwen een kleur te geven, een gewoonte die vroeger ook in de Nederlandse kerkelijke en de profane bouwkunst bestond. Tegenwoordig zien wij in onze streek langzamerhand weer de gekleurde gevels terugkomen, nu nog in egale tinten, in de toekomst wellicht weer in een bonte mengeling.

OVERIGE DECORATIEVE AFWERKINGEN

Naast schilderwerk staan ons uiteraard nog andere middelen ter beschikking om te decoreren.
Aan de buitenkant van het gebouw kennen wij beeldhouwwerk, houtsnijwerk, zinkdecoraties en figuurglas.
Het interieur kan voorzien worden van wandtapijten en behang. Reeds in de 17e eeuw werd papierbehang toegepast, vaak met voorgedrukte taferelen en decoraties die 'in het werk' werden aangepast aan de ruimte, reliëf en wandopeningen. Bewerkt leer was toen echter nog populairder, en pas na de bloeitijd van de stoffen behangsels brak het papierbehang echt door.

TOT SLOT

In de voorgaande afleveringen zijn de begrippen degelijk en gevoelig, mooi en lelijk, monumentaal en modieus nogal eens tegenover elkaar gesteld. Uiteraard zitten daar waardeoordelen in opgesloten, en die zijn vaak discutabel. Het grote geluk in de architectuur is echter het feit dat de waarheid vanzelf zal blijken. Uiteindelijk zullen de goed ontworpen gebouwen blijven, en de kneusjes (of dat nu stedenbouwkundige, architectonische of bouwtechnische missers zijn) verdwijnen. Laat dat de troost zijn voor de lelijke plekken die iedere stad nu eenmaal kent. ®

Pagina 8 onder: Deel van de ingangspartij van de H. Geestkerk aan de Minderbroedersingel. Boven: Sterrenbeeldtekens en theaterfiguren aan de gevel van het voormalig Harmonietheater in de Hamstraat. Dankzij de éénprocentsregeling konden veel gebouwen in de 'wederopbouwperiode' worden voorzien van enige ornamentering. Het relatief goedkope cement vormde daarvoor een dankbaar materiaal.
Pagina 8 boven en hieronder eerste rij: Vooral in de tweede helft van de 19e eeuw werden veel gebouwen versierd met pleisterwerk. Het nieuwe materiaal portlandcement vormde een goedkoop en makkelijk verwerkbaar alternatief voor natuursteen (panden in de Voogdijstraat en hoek St. Janstraat/Wilhelminasingel).
Deze pagina: onderste rij: Als het goed is verdwijnen de stedenbouwkundige, architectonische of bouwtechnische missers - zoals hier het HEMA-pand en de muziekflats in de Componistenbuurt op zeker moment in de toekomst vanzelf.

MONUMENTALE BELEVENISSEN AAN DE KAPELLERLAAN

Mozart auf der Reise nach Prag

TEKST EN FOTO: VINCENT ZWIJNENBERG

Samen met mijn echtgenote Esther en onze tweeling, Philip en Quirine (1,5 jaar oud), woon ik aan de Kapellerlaan 49 te Roermond, een gemeentelijk monument in spe uit het eind van de 19e eeuw.
Na een grondige verbouwing betrokken wij eind 1998 deze woning, die wij - zoveel mogelijk rekening houdend met de authentieke elementen - hebben aangepast aan de eisen van deze tijd. Een aantal zaken is zeer goed in ere hersteld, zoals de prachtige ornamenten aan de plafonds. Andere zaken konden wij helaas, ook gezien de indeling van de woning, niet onberoerd laten. Zo moesten wij de bediendenlift (de verbinding tussen het souterrain, waar vroeger de keuken was gesitueerd, en de huidige keuken) gedeeltelijk verwijderen, omdat met de komst van een 'AGA' in onze keuken elke centimeter benut zou moeten worden. De AGA zou naast veel kookgenot voor een aangename temperatuur in huis kunnen zorgen, doordat dit door gas verwarmde kooktoestel dag en nacht aan is.
Meer en meer werd onze interesse gewekt voor de geschiedenis van het huis en zijn vroegere bewoners. Bij het gemeentearchief was ik reeds het een en ander te weten gekomen, maar deze informatie bleef beperkt. Toen onze woning gebouwd werd was er namelijk nog geen vergunning vereist en daardoor ontbraken bouwtekeningen in het archief. De informatie die wij hebben kunnen bemachtigen heeft ons helaas geen beeld kunnen geven van het leven aan de Kapellerlaan in vroeger tijden; daarnaar konden wij slechts gissen.
Tot wij op een warme zomerdag (in 2001) met mijn schoonouders een kopje thee dronken in de achtertuin en er bij het tuinhekje ineens twee mensen rondscharrelden. Esther, nieuwsgierig geworden, ging naar hen toe. Toen bleek dat één van de personen in kwestie een groot deel van haar jeugd in ons huis had doorgebracht, nodigde zij hen natuurlijk direct uit verder te komen. Haar naam Lommen konden wij bovendien meteen plaatsen, aangezien wij wel de namen van vorige eigenaars bij het gemeentearchief te weten waren gekomen. De andere persoon stelde zich voor met: Thijs van Leer. Esther was als klein kind (ze speelt dwarsfluit) eens naar een concert van de fluitist Thijs van Leer geweest, maar het zou natuurlijk wel heel erg toevallig zijn als deze persoon dé Thijs van Leer was. Ze zei dus niets. Toen de twee bezoekers zich ook voorstelden aan mijn schoonouders, zei mijn schoonmoeder meteen: 'Ik ken nog een Thijs van Leer.' De bezoeker zei daarop diepzinnig: 'Ik niet.' En ja hoor, het was hem echt! Het was natuurlijk een leuke bijkomstigheid dat we nu een zeer bekende fluitist bij ons in de achtertuin hadden staan, maar we waren toch vooral geïnteresseerd in de verhalen van de vroegere bewoonster van ons pand, mevrouw Lommen. Stukje bij beetje kwamen er een heleboel belevenissen en een geweldige hoeveelheid informatie naar boven. Wij hingen aan haar lippen en zij vond het prachtig dat ze nog eens kon zien waar ze zo'n groot deel van haar leven had doorgebracht. Ook toen ze binnen in ons huis was, raakte ze niet uitgepraat en uitgekeken. Voor ons viel het ene na het andere puzzelstukje op zijn plaats. Zij genoot zichtbaar en wij kwamen op deze zondagmiddag plotsklaps een heleboel over ons huis en zijn vroegere bewoners te weten. De verhalen gingen zelfs terug tot de oorlogstijd, waarin het pand was geconfisqueerd door de Duitsers, die via een loopplank over de trap aan de achterkant van het huis met motoren de gang in reden (over het marmer dat er nu nog steeds ligt en waarvan een aantal tegels gebarsten is; hoe zou dat komen?) De bomen in onze achtertuin waren nog door de moeder van mevrouw Lommen geplant!
Alhoewel geen van de aanwezigen uitgepraat en uitgevraagd raakte, brak natuurlijk toch op een gegeven moment het punt aan dat mevrouw Lommen en de heer Van Leer afscheid namen. Thijs van Leer vroeg toen of hij ons voor de gastvrijheid naar hem en mevrouw Lommen toe mocht bedanken door het spelen van een muziekstuk op de dwarsfluit van Esther.
Zijn vraag deed mij denken aan een in mijn schooltijd gelezen novelle van Eduard Mörike, namelijk 'Mozart auf der Reise nach Prag'. In de herfst van 1787 reist het echtpaar Mozart naar Praag voor de opvoering van zijn opera Don Giovanni. Onderweg komt Mozart in contact met de graaf Von Schinzberg, die de beroemde componist op zijn slot uitnodigt. Mozart wordt vorstelijk onthaald en revancheert zich door uit zijn opera gedeelten voor te spelen. In de novelle worden op een *liebevolle* wijze het karakter van Mozart en de problemen in het huwelijk met madame Mozart beschreven (Mozart bekommerde zich helemaal niet om de materiële kant van het leven; daar mocht zijn echtgenote voor opdraaien).
Philip en Quirine waren inmiddels ook uit bed na het middagslaapje, speelden in de tuin en keken op veilige afstand naar onze gasten. Toen Thijs van Leer de eerste muziektonen liet horen, waren onze kinderen zichtbaar verrast. Hoe verder het stuk vorderde, hoe dichterbij ze kwamen. Gefascineerd hebben ze zitten luisteren naar het 'fluitconcert' dat Thijs van Leer ten gehore bracht. Prachtig vonden ze het en ook wij waren diep onder de indruk van de serene muziek op deze verstilde zomermiddag. Een mooier bedankje hadden wij niet kunnen krijgen. ®

Thijs van Leer in de weer op Kapellerlaan 49

Heropstanding van troosteloze hoop stenen

Wat is van de majestueuze Hoeve 't Ham en omgeving overgebleven? Niets! Daar zijn wat politieke tranen over geplengd. Jonge, jonge, jonge! Resultaat: nagenoeg nul. Ik kan er nóg kwaad over worden.

Nee, deze keer geen stadswandeling, maar het verhaal over het eerherstel van de waterburcht van de heren van Millen in de Belgische gemeente Riemst. In feite een vergelijkbaar verhaal, alleen met een happy end.

Boven: Op de funderingen van de oude entreepoort werd een nieuwe toegang gebouwd met staal en cederhout. Onder: De oude indeling werd gerespecteerd en houten balken werden gespaard. Midden: De uitkijktoren van oude en nieuwe mergel in combinatie met hedendaags materiaal.

TEKST: PAUL POELL FOTO'S UIT: BOUWEN AAN LIMBURG - APRIL 2000

De burcht heeft een geschiedenis van acht eeuwen. Sedert het einde van de 18e eeuw raakte het complex in verval. Wat overbleef was een hoop stenen, die in 1977 tot monument werden bestempeld. In mijn optiek een bestuurlijk brevet van onvermogen, maar nog altijd te prefereren boven het toppunt van simplisme: afbreken die hap. Nee, ook de gemeente Riemst heeft zich niet laten leiden door louter en alleen cultuurhistorische gedachten. Daar is overigens niks mis mee. Het is namelijk de kunst om oude gebouwen nieuw leven in te blazen, liefst met een meerwaarde voor stad/dorp en omgeving. Dat hebben ze net over de grens bij Maastricht netjes voor elkaar gebokst. Hulde!
De burcht is nu het 'zenuwcentrum' van fietsroutes die toeristen langs heel wat kastelen en versterkingen in de Euregio Maas-Rijn leiden. De restauratiewerkzaamheden zijn nog niet zo lang geleden afgesloten en de omgeving is ook weer in oude glorie hersteld.
Architect van dienst Walter Slock, verbonden aan het Ministerie van de Vlaamse gemeenschap, heeft er iets fraais van gemaakt. Wat hersteld kon worden werd zo getrouw mogelijk gereconstrueerd, maar de elementen die volledig verloren waren gegaan, kregen een hedendaagse invulling. Voor de reconstructie werden dezelfde materialen gebruikt als destijds: mergelsteen en silex. Daardoor oogt het gebouw voor een deel als in vroeger eeuwen. Maar de reconstructie is voor de kijker toch zichtbaar. De oorspronkelijke stenen zijn immers getekend door de tand des tijds, zodat je duidelijk de scheiding ziet tussen oud en nieuw. Op plaatsen waar niets meer overbleef van het oorspronkelijke gebouw opteerde de architect voor hedendaagse materialen zoals geroest staal, geprepatineerd zink en grenenhout.
Als ik de visie van Walter Slock in één zin moet beschrijven, dan luidt die als volgt: durf, voortvloeiend uit respect! De meest opvallende uiting daarvan is de uitkijktoren van de oostelijke vleugel. Vanuit de toren, die vroeger deel uitmaakte van de ridderzaal, krijgt de bezoeker een mooi zicht op het weidse Haspengouwlandschap. Wat Slock bedacht heeft vind ik schitterend. Hoewel ik mij heel goed kan voorstellen dat anderen daar anders over kunnen denken.

De gedeeltelijke reconstructie en de nieuwbouw waren geen goedkope klus. Al met al een paar miljoen euro. Ze hebben zich in Riemst laten leiden door de idee: het is niet zo belangrijk wat het kost, maar wat het oplevert. De waterburcht van de heer van Millen kan er weer eeuwen tegen. Het is een fraai complex dat nu al is uitgegroeid tot een middelpunt van toeristisch Riemst. Zo'n lot zou je de voormalige rechtbank in de Roermondse binnenstad ook gunnen. ®

TEKST: DENNIS JANSSEN FOTO: PETER WIJNANDS.

Devotie in glas in lood

Coen Mesterom (geboren in 1942) is alweer de derde generatie van de familie Mesterom die het glazeniersambacht uitoefent. Zijn grootvader en drie ooms gingen hem voor. Grootvader Gérard Mesterom was van 1892 tot 1926 werkzaam in het atelier van Nicolas. Hij was een 'vleeschschilder': hij schilderde voor de glas-in-loodramen de hoofden en handen. Deze secure arbeid werd verricht in de 'hemel': dat was de halve verdieping met reling en trap die in het atelier Nicolas was aangebracht om het hoge gotische venster zo effectief mogelijk te kunnen gebruiken. Hij was tot de komst van Max Weiss ook chef d'atelier, en de jonge Joep Nicolas is door hem in het ambacht ingewijd. Gérard Mesterom begon voor zichzelf aan de Kapellerlaan, maar verhuisde na een jaar naar het 'Hoolhoes', een oud brouwershuis in Bunde. Hij maakte glas in lood van hoog niveau, onder andere in samenwerking met de kunstenaar Henri Jonas, met wie hij bevriend was. In Bleijerheide (Kerkrade) is in de ramen van de Franciscanerkerk te bewonderen wat deze samenwerking opleverde: een hoogtepunt in het oeuvre van Henri Jonas.
In de tweede generatie waren drie ooms van Coen in de glasschilderkunst actief; in de huidige derde generatie zijn behalve Coen ook nog twee neven in het ambacht werkzaam.

Coen Mesterom, derde generatie kunstambachtsman

Als kind werd Coen enorm geboeid door de kleurrijke taferelen en glazeniersbezigheden in het atelier van opa Mesterom te Bunde, en aan met name hem dankt hij zijn liefde en belangstelling voor de glasschilderkunst. Coen heeft pas op latere leeftijd de stiel opgepakt na eerst een periode als leraar Duits werkzaam te zijn geweest. Momenteel is hij, sinds 1992, docent glazenieren aan het Centrum voor de Kunsten te Roermond.
Het is een edel ambacht dat veel geduld en materiaalbeheersing vereist. Het eindproduct maakt als het ware het licht dat ons omringt zichtbaar en functioneert als een soort bemiddelaar tussen binnen en buiten.
Hij noemt zichzelf liever niet 'kunstenaar', maar 'kunstambachtsman'. Wat hem betreft is dat de ideale combinatie: zowel zelf ontwerpen als zelf uitvoeren.

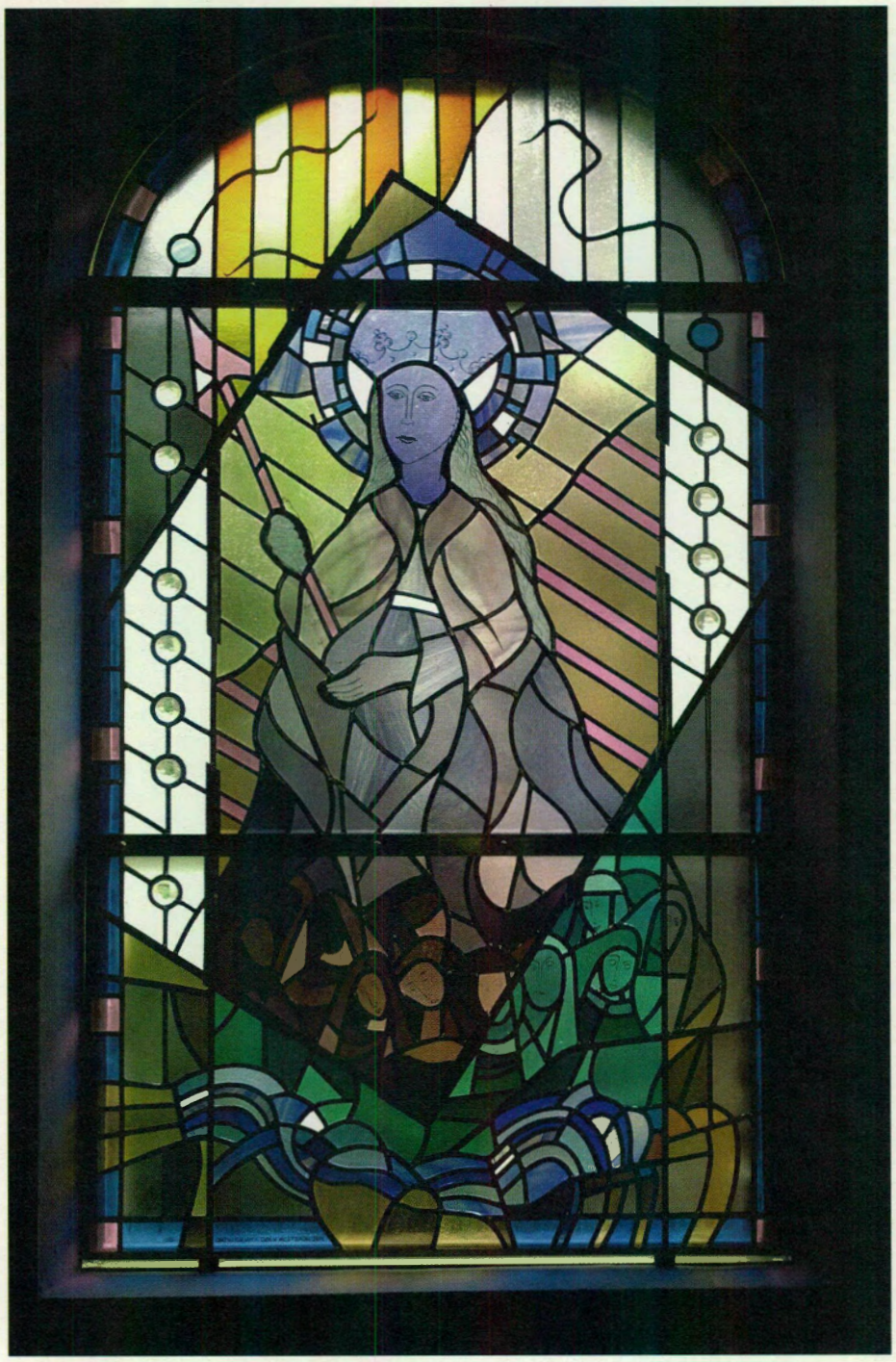

St. Ursula, naar wie de congregatie van de Ursulinen is genoemd. De Ursulinen hadden tweemaal een klooster in Roermond: tot de Franse tijd aan de Steegstraat. In de 20e eeuw aan de Voogdijstraat.

Aan het eind van de Open Monumentendag, 8 september jl., trof ik Coen in de recent gerestaureerde Ursulinenkapel (uit 1696) op het terrein van het Landbouwhuis. In het kader van die restauratie heeft hij de opdracht gekregen de twee ramen van kleurig glas in lood te voorzien. In de opdracht was tevens vastgelegd dat er afbeeldingen van twee heiligenfiguren in verwerkt dienden te worden: St. Isidorus omdat deze Spaanse boer de patroonheilige is van de LLTB en St. Ursula omdat het terrein van 1665 tot aan de Franse tijd het oude Ursulinenklooster met school herbergde.
Omdat het gebouwtje zijn oorspronkelijke functie van devotiekapel zou terugkrijgen wilde Coen de opdracht wel eigentijds aanpakken, maar tevens rekening houden met dit devotiekarakter: de

bezoekers moesten herkenning vinden in de afbeeldingen. Daarom dienden de figuren niet te abstract worden weergegeven. Dat is de reden dat de gezichten zeer traditioneel, met precisie zijn uitgewerkt.
Tegen een eigentijdse achtergrond heeft hij de twee heiligen geplaatst in een kader zoals bij een bidprentje, een rechthoek. Om te voorkomen dat het geheel ouderwets statisch werd, heeft hij deze rechthoek gekanteld. Daarbij zijn beide figuren niet opgesloten in dat rechthoekige kader, maar laat Coen ze eruit treden, ook daarmee beweging suggererend.
Opmerkelijk is het gebruik van antiek mondgeblazen glas met enkel lichtschakeringen. Glas in al zijn puurheid, zonder gebruik van grisailletechnieken (schaduwverven). Het glas filtert alle licht zelf en komt zo volledig tot zijn recht. De kleuren zijn om die reden essentieel. Naar grijs en donkerblauw zal men vergeefs zoeken.
Het geheel ontstond in samenwerking met het gerenommeerde atelier Oud-Rijswijk in Zoetermeer, dat hem ook hielp met de conservatie van het glas, een kunststuk op zich. De ramen bestaan elk uit drie panelen, die zo geplaatst zijn dat ze makkelijk uitneembaar zijn. Van buiten is een beschermende, isothermische beglazing aangebracht van gehard glas. Die harding vond plaats in een opgewarmd zandbed, waardoor een korrelige structuur is ontstaan die aan de buitenkant een matte schijn geeft en waardoor de glas-in-loodramen buiten de kapel niet waarneembaar zijn. Coen vindt dit geen bezwaar, vindt dat dit de besloten sfeer van de kapel ten goede komt. Wat betreft het frame heeft hij doelbewust gekozen voor messing, nogal prijzig maar corrosiebestendig.

Geduld, doorzettingsvermogen en goede materiaalbeheersing zijn voorwaarden in de fasen van dit geweldige ambacht. Het eindresultaat is de beloning! Roermond heeft in de 20e eeuw zo'n 44 grote en kleine glasschilderateliers gekend. In deze traditie staat Coen Mesterom, die met deze Isidorus- en Ursularamen een waardevolle en eigentijds devotionele bijdrage heeft geleverd. ®

Stichting Joep Nicolas, informatie- en documentatiecentrum voor gebrandschilderd glas en andere vlakglaskunst in Nederland is gevestigd:
Van den Broecksingel 1a, 6063 CL Vlodrop.

OP DE ROL

TEKST EN FOTO'S: ARJO BROUNS

Een rubriek waarin we proberen zo actueel mogelijk te informeren: wat dreigt in het Roermondse te verdwijnen, wat is de status van nieuwe projecten en wat doen 'die mensen van Ruimte' aan dit alles?

DE GATENPARADE

Roermond is wel geen 'gaat', maar gaten zijn er meer dan voldoende in onze gemeente, en niet alleen de vertrouwde onderbrekingen in de jaarlijkse carnavalsoptocht. Een Roermonds gat is een bewust geschapen bouwput, het resultaat van het doen verdwijnen van bestaande bebouwing ten behoeve van nieuwbouw. Het valt hierbij op dat hoe meer het gat in het gezichtsveld van de gemeente ligt, des te sneller de nieuwe invulling gerealiseerd wordt. Voorbeelden hiervan zijn het Outlet Center, Markt 15/16 (voorheen pand Brons Eiken) en het appartementencomplex Heere van Swalm (Swalmerstraat). Het lijkt erop dat de spoorlijn Weert-Sittard de natuurlijke begrenzing vormt van het gemeentelijk vizier: reeds lang geleden gecreëerde open ruimtes aan de Keulsebaan, Nassaustraat, Oranjelaan (voormalige huishoudschool) en Spoorlaan Noord wachten nog immer op de daadwerkelijke invulling. Getuige de ontstane rijke natuurlijke begroeiing lijkt het erop dat dit natuurcompensatieprojecten zijn geworden voor de nieuwbouwwijken in Herten en Ool. Een uitzondering hierop is de hoek Kapellerlaan/Spoorlaan Zuid. In januari vorig jaar werd direct aansluitend op het betreffende gemeenteraadsbesluit de aloude hoekwoning gesloopt ten behoeve van 'vernieuwbouw'. Nu, precies een jaar later, worden de eerste graafwerkzaamheden verricht: in navolging op de onlangs in Linne en aan de Munsterstraat gevonden beenderresten zal men naarstig op zoek zijn gegaan naar de resten van de Eerste Kepelse Miens, neem ik aan.

Goed. De onlangs gevulde gaten ogen niet verkeerd. Heere van Swalm, een gedegen invulling naast de oude muziekschool, wacht nog op een witte verflaag, als we tenminste mogen afgaan op de *artist impression* van het eindresultaat die daar tijdens de bouw te zien was (of was dat een artistieke vrijheid?). Wilhelminaplein 22 wordt inderdaad een kopie van de vroegere bebouwing. Pand Markt 15/16 nadert zijn voltooiing en de reeds zichtbare contouren beloven veel. Nieuwe doorkijkjes zijn eind vorig jaar gerealiseerd in de Neerstraat en de Hamstraat. Op de Neerstraat betreft het de panden nr. 14 tot en met 18 (tegenover de Hubo). Vanaf deze plek kan men goed de vorderingen van het Roersingelproject volgen. Op deze recente onderbreking in de Neerstraat zullen nieuwbouw en een doorgang naar het nieuwe winkelcentrum gerealiseerd worden.

Het gat van Hamstraat 16 confronteert ons met de in slechte staat verkerende aanbouw, met rolgevel, van Veldstraat 3, vroeger infirmerie (garnizoenshospitaal) en in de 17e en 18e eeuw het bisschoppelijk seminarie. Wordt dit 'de Moutfabriek van de binnenstad'?

BIJZONDERE PLEKJES

Nu we het toch over bisschoppelijke seminaries hebben: in het laatste weekend van januari kon men een modelappartement bezichtigen in het Groot-Seminarie aan de Swalmerstraat. Het opengestelde appartement is zonder meer prachtig. Nog mooier echter is de wel zeer bijzondere art déco-trap, die volledig intact is gebleven. Een must voor de eerstvolgende Open Monumentendagen!

Hetzelfde geldt ook voor het COLAM-gebouw aan de Heinsbergerweg. Het mag voorlopig, gezien de al dan niet terechte status van rijksmonument, niet gesloopt worden. En ondanks het feit dat er in recente dagbladpublicaties alleen maar wordt gemeld dat het complex volstrekt niet interessant is of geen historische waarden bezit, heeft het toch iets bijzonders om te bezichtigen (en/of te behouden?!) Tot nu toe werd met geen enkel woord gerept over de atoomschuilkelder die volledig onder het pand doorloopt en in originele staat verkeert. Tenminste volgens buurtbewoners. We zullen een kijkje gaan nemen en u berichten over dit unieke aandenken aan de Koude Oorlog.

SAMENWERKINGSVERBANDEN

U ziet, het werk komt gewoon op ons af. Gelukkig maken vele handen licht werk. De Werkgroep Bouwgeschiedenis, een samenwerkingsverband met RURA, floreert volop. Recent hebben zich een aantal verse, enthousiaste krachten aangemeld. De helft van de Neerstraat is inmiddels geïnventariseerd. Op dit moment zijn we bezig met het archiveren, ordenen, vastleggen van de gemaakte foto's en tekeningen van gevels, kelders, dakconstructies etc.

Naast de Neerstraat worden ook andere stadsdelen onderzocht. Onlangs was het Christoffelhuis (Lindanusstraat), dat op dit moment volledig gerenoveerd wordt, aan de beurt. Onder leiding van de eigenaar, schilder Jac Ruyters uit Echt, kregen we een interessante rondleiding in dit gebouw. In de toekomst zal dit pand een kantoorfunctie gaan vervullen, hetgeen eisen stelt aan onder andere de brandveiligheid. Speciale brandwerende plafonds en vloeren dienen aangebracht te worden. Dat resulteert helaas in het feit dat een aantal haardpartijen niet meer volledig zichtbaar zullen zijn. Er wordt echter stap voor stap met zorg gerestaureerd. Indrukwekkend was de oorspronkelijke houten dakconstructie. Deze zal na de restauratie zichtbaar blijven. Van het aangrenzende bijgebouw zal naar alle waarschijnlijkheid alleen de interessante voorgevel, met apart raamwerk en hardstenen Berlagiaanse ornamenten, behouden blijven.

Projectmatig gaat onze stichting samenwerken met de kring Midden-Limburg van architectenclub bNa. Deze gaat ons wellicht adviseren bij het toekennen van ons vermaarde *Ruimte*-keurmerk. Een gezamelijke bijdrage zullen we leveren aan de eerstvolgende Dag van Architectuur op 1 juli.

Rond de middeleeuwse stadsmuur werken we samen met de stichtingen RURA, Menno van Coehoorn en Bond Heemschut. Deze stichtingen - èn de gemeente! - ondersteunen ons initiatief om de diverse onder- en bovengrondse muurrestanten, die tussen Interpolisgebouw en de Roerkade een vrijwel ononderbroken geheel vormen, als monument voor te dragen voor de rijkslijst. Wethouder Van Rey heeft 450.000 euro uitgetrokken voor rehabilitatie van de resten van de stadsmuur tussen Rattentoren en Cattentoren. In een ambtelijke werkgroep proberen de stichtingen invloed te krijgen op de plannenmakerij hiervoor.

Natuurlijk doen we nog een groot aantal zaken zelfstandig. In eigen beheer willen we, in navolging van de voor het jaar 2000 uitgebrachte 'Kalenda', komende zomer (weer) een bijzonder project presenteren: een visueel zeer aantrekkelijke stadplattegrond aangevuld met enkele originele stadswandelingen moet dan beschikbaar zijn. Als alles meezit natuurlijk. Verdere berichtgeving in deze volgt. ®

Mijn militaire loopbaan begon in Roermond, in de Ernst Casimir-kazerne, bij het Regiment Oranje-Gelderland. Daar meldde ik mij in november 1961 voor de basisopleiding tot soldaat. Veertig jaar later brengt het toeval me terug op deze plek. Nu is er een 'Designer Outlet'. De vooruitgang heeft hard toegeslagen.

Ernst Casimir en de vooruitgang

TEKST EN FOTO'S: LEONARD FORTUIN

Alsof Prins Carnaval met zijn hofhouding verwacht wordt, zo bont is het poortgebouw versierd. Maar schildwacht en huisje zijn verdwenen. De slagboom wijst omhoog, de wachtcommandant is spoorloos. Iedereen, ook de vijand, kan ongehinderd naar binnen wandelen. Op de kleine appèlplaats zoek ik vergeefs naar een exercerend peloton of een compagnie terug van velddienst. Er lopen dagjesmensen in burgertenue. Uit luidsprekers klinkt braderiemuziek. In mijn tijd was er zelfs geen marsmuziek te horen; wel de krachtige stemmen van onderofficieren die van dienstplichtige kereltjes 'mannen' probeerden te maken.
Mijn logiesgebouw staat er nog, daar ben ik Jos van Rey zeer dankbaar voor. Maar soldaten die in en uit rennen - met geweer, met lichte of volledige bepakking, met zwartgemaakte smoelen, in sporttenue, 'eerste grijs' of in werkpak met bestek en etensblik - ze zijn er niet meer. De voordeur is gesloten, de bovenverdieping waar ik mijn brits had, met strozak en wolletje en mijn kast met PSU (Persoonlijke Standaard Uitrusting), is donker. Het contrast met de slaapzalen op de begane grond is groot: die zijn fel verlicht, en verbouwd tot winkels. Op vrijdagmiddag schrobden we de trap en de hal, met onwaarschijnlijk vuile dweilen. Zelfs de tafelbladen kregen een beurt. En uiteraard ons geweer. Dat ging uit elkaar in onderdelen en schoon weer in elkaar. Pas dan mochten we een weekeinde naar huis, met speciale treinen. Die had de NS nooit weg moeten doen. Naar het station en terug marcheerden we in colonne, martiaal voor ons uitkijkend. Van Roermond heb ik toen dus vrijwel niets gezien.
Links van het gebouw zijn de stinkende toiletten verdwenen. Wie straf had of niet naar de geestelijke verzorging bij aalmoezenier of veldpredikant wilde, moest ze schoonmaken. We hadden een gasmasker, maar mochten dat ding daar niet gebruiken. Nu kan men er eten bij 'De Brasserie' en 'Sandwich N Go'.

In Drenthe groeide ik op, in Holland werd ik volwassen. De streek beneden de grote rivieren was voor mij *terra incognita*. Ja, daar woonden de 'Roomsen', maar verder reikte mijn kennis niet. Sergeant Hellemans, uit Brunssum, was de eerste Limburger die ik van dichtbij meemaakte. Hij had een accent dat ik nu weer hoor, af en toe, en dat me dan diep ontroert. Feest van de herkenning.

Eten deden we in de manschappenkantine, een groot lokaal waar onverschillige koks een kluit stamppot in ons etensblik smeten. Soms kregen we nasi of bami, restjes van de 'Nieuw-Guineahap'. Dat woord sloeg zowel op het voedsel als op de soldaten die werden getraind om het Indonesiëbeleid van minister Luns kracht bij te zetten. Ook werd hier ontbeten: boterhammen met kaas, worst en jam en een mok gloeiendhete thee. Nu zijn er vijf horecagelegenheden, het kan niet op.
In de kantine vertoonde men films: 'Over de inhoud mag alleen met Nederlandse militairen worden gesproken', waarna we zagen hoe je je tanden moet poetsen. Dat gebouw is er niet meer, evenmin als de ruimte waar we lessen kregen over handgranaten, mijnen en ander oorlogstuig dat heel erg 'dik' kan worden, volgens een sergeant-majoor.
Achter keuken en kantine lag de stormbaan, het meest sportieve deel van de legerplaats. Daar werkten we aan onze conditie. Nu zijn er winkels van *Nike* en *Fjallraven*, dat kan geen toeval zijn.
Mijn eerste kennismaking met het Rijke Roomsche Leven stamt uit mijn soldatentijd. Na één keer pleetjes te hebben schoongemaakt bij gebrek aan geestelijke verzorging op humanistische grondslag, koos ik op aanraden van mijn RK kamergenoten voor 'de aal', de aalmoezenier dus. Die man wist ons inderdaad te boeien met relevante problemen zoals de vraag of je een medemens mag doden. Die ethische kwestie werd vooral actueel toen we voor het eerst naar de schietbaan gingen, ergens in een bos, in

Kloksgewijs: Dienstplichtig soldaat Fortuin; Exercitie op de kleine appelplaats (23e van links: soldaat Fortuin); Wapenonderhoud (1961).

de buurt van Rockwool Lapinus, als ik me niet vergis. Een goed schutter ben ik nooit geworden: als de knal kwam, sloot ik mijn ogen. Leuker vond ik velddienst, soldaatje spelen buiten de kazerne - al was het zwaar, zo'n dag op de Beegderhei. Over de Maas lag nog een Baileybrug, door onze bevrijders in 1944 aangelegd. We liepen daar uit de pas, zoals het hoort volgens het Handboek Soldaat. Het was koud die winter. Soms mochten we in een steenbakkerij 'lunchen', heerlijk. Is die steenbakkerij er nog? Op mijn wandelingen rond Roermond heb ik hem nog niet ontdekt.
Van velddienst, schieten, marcheren en exerceren wordt een soldaat erg vies. Toch gingen we slechts één keer per week onder de douche, zo had de kazernecommandant beslist. Die man is weg, nu is hier een *centermanager* de baas. Het kan verkeren.

Per rijwiel verken ik de directe omgeving van het 'merkendorp'. Hier doet niets meer denken aan mijn soldatentijd. Net als bij andere nieuwbouw anno 2002 lijken de fietspaden ontworpen op de tekentafel, door iemand die zelf nooit fietst. Voor de poort ontdek ik een gedenkzuil met een stenen portret. De wethouder van Economie en Stadsontwikkeling? Nee, het blijkt Ernst Casimir van Nassau te zijn. Hij sneuvelde in 1632 bij Roermond. Zijn blik staat op oneindig, het gewoel in zijn kazerne deert hem niet. Laten we aan hem een voorbeeld nemen. ®

LOSSE TEGELS

Vermeldenswaardige kleinigheden: actualiteit, aankondiging, oproep of bericht. Van ons of van de lezers.
U kunt dus ook bij ons 'een tegel lichten'.

BAKSTEEN

De Venloseweg is nou niet de meest florissante straat van Roermond. Beetje erg druk, beetje erg veel blauwe bordjes 'parkeren voor vergunninghouders', beetje mistroostig door de spoorlijn die schuin door de straat heen snijdt en door het betonnen viaduct. Maar ziet, er bloeit een nieuwe schoonheid. Een jaar of drie terug knapte één van de bewoners zijn gevel op. Een tweede volgde een jaar later, toen een derde en inmiddels zijn er een stuk of tien gevels met de hogedrukspuit onder handen genomen en/of opnieuw gevoegd. Waardoor we weer zien dat het best leuke geveltjes zijn: combinaties van verschillende kleuren baksteen, langs de ramen bakstenen schijnzuiltjes en boven de ramen spaarboogjes met baksteenmozaïeken. Met dank aan de regionale steenbakkerijen. De witte voegen geven de gevels profiel.
De meeste huizen dateren van eind 19e eeuw. De straat moet toen een frisse, nette middenstandsstatigheid hebben gekend, iets van een zonnige buitenwijk voor de kleine burgerij. Die frisheid keert nu weer een beetje terug. Ga zo door, Venloseweg!

GvdG

®

FOTO'S: DENNIS JANSSEN

Onderstaand anoniem gedicht werd onlangs aangetroffen op een van de muren van de Cattentoren, op de hoek van de Wilhelminasingel. Wij vonden deze hartekreet daarna terug op www.historie.roermond.net/gedicht.htm

'IK WAAKTE'

Deel van Roermond's trotse sterkte,
vele malen beschoten en dan het einde na,
bedekt met zand en een deken van groen.

'IK SLAAP'
'IK ONTWAAK'

Groen en zand verwijderd, licht (herstel),
een gloren van groots verleden,
doch geen schitterend monument voor het heden,
want opnieuw verlaten en alleen,
rest een kap als slaapmuts en hoopvol dromen.
Wordt mijn waarde niet begrepen?

'IK SLAAP WEER'

ROERMOND , LAAT MIJ NIET SLAPEN!

TENTOONSTELLINGEN

Op zondag 3 maart werd in de Munsterkerk de aanzet gegeven voor de tentoonstelling De Gouden Eeuw van Gelre. Te hopen valt dat de tentoonstelling boeiender is dan die bijeenkomst in de kerk. Dat was namelijk meer een mis voor vier heren en een dame die allen de grootst mogelijke pogingen deden om de leukste voorganger te zijn. Herman Kaiser bleek een strakke regisseur, de andere 'voordrachtskunstenaars' wilden stuk voor stuk vol humor overkomen.

• Tot 28 april te bezichtigen in het Stedelijk Museum aan de Andersonweg: KUNST EN CULTUUR IN HET OUDE HERTOGDOM DE GOUDEN EEUW VAN GELRE.
• In het Centrum de Kapel (Kapel in 't Zand) 3 tentoonstellingen: nog tot 29 maart: lino's van Wiel Meertens onder de titel OP LEVEN EN DOOD;
- van 6 t/m 26 april: SPIEGELS VAN OORLOG, *fotoportretten van Yvonne Heselmans;*
- van 1 t/m 31 mei: BEDEVAARTSVAANTJES UIT HET KLOOSTERARCHIEF.